

ЗНАЧЕНИЕ И РОЛЯ НА ЕКИПНАТА РАБОТА ПРИ РЕАЛИЗИРАНЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ В ПРИРОДАТА

Владимир Милетич¹, Желко Райкович¹, Небойша Йотов²

¹ Университет в Белград – Факултет за спорт и физическо възпитание, Сърбия

² Висока спортна и здравна школа, Белград, Сърбия

ORCID

Vladimir Miletich – <https://orcid.org/0000-0003-1350-4198>

Zhelko Rajkovich – <https://orcid.org/0000-0002-7948-8293>

Neboysha Yotov – <https://orcid.org/0000-0003-0889-0047>

РЕЗЮМЕ

Груповата динамика е важен фактор за оцеляване на индивида в съвременното общество, поради което интересът за проучване на този феномен нараства. Груповата работа не е само повърхностен социологически компонент, а е комплексен процес на съзряване на индивида чрез различни възложени роли в различни екипи. Груповата динамика във формалното образование, с изключение на определени специалности във висшите учебни заведения, не се изучава достатъчно. Както и всички други мероприятия, свързани със спортна дейност, така и техните сегменти (в този случай участие в различни групи и екипи) могат да служат като средство, а не като крайна цел в живота на членовете на групата. Ефективността на групата се подобрява значително, ако дейностите се извършват сред природата, в условия извън зоната на комфорт и отрицателните фактори, които имат неблагоприятно влияние върху живота на участниците в групата (екипа). При това ролята се научават по-добре чрез пряко участие. Пътят на развитие на индивида към синергичния ефект на групата се осъществява чрез пасивно и чрез активно участие, лидерство, иновации, чрез групова адаптация при различна атмосфера на работа. Специфичността на дейностите в природата дава възможност за по-бързо и ефективно учене на споменатия феномен чрез прилагане на индивидуална работа, работа в по-малки работни екипи, специализирани групи и комплексни оперативни екипи.

Ключови думи: групова динамика, роли, синергия, средство

THE SIGNIFICANCE AND ROLE OF TEAMWORK IN THE REALIZATION OF OUTDOOR ACTIVITIES

Vladimir Miletich¹, Zhelko Rajkovich¹, Neboysha Yotov²

¹ University in Belgrade – Faculty of Sport and Physical Education, Serbia

² College of Sports and Health, Belgrade, Serbia

ABSTRACT

Group dynamics is an increasingly important factor in the survival of the individual in modern society, so there is growing interest in studying this phenomenon. Working in a group

is not only a superficial sociological component, but it is a complex process of maturing through different assigned roles in different teams. Group dynamics in formal education, except in certain specialist studies, is not studied enough. Like all other contents of sports activities, their segments (in this case participation in different groups and teams) can serve as a means and not as an ultimate goal in the lives of group members. The effect of the group is significantly multiplied if the activities are performed in nature in conditions outside the zone of comfort and endangering the lives of group members. In doing so, roles are learned better through direct participation. The development path of an individual towards the synergistic effect of the group is driven through passive and active participation, leadership, innovation, with adjustment to the group and a different atmosphere in the work. The specificity of activities in nature enables faster and more efficient learning of this phenomenon through individual content, smaller work teams, specialist groups and complex operational teams.

Keywords: group dynamic, roles, synergy, mean

ВЪВЕДЕНИЕ

Груповата динамика се характеризира с различни роли на индивидите в екипа. През последните години тя е обект на публично изследване на неформално ниво. Днес сме свидетели на нахлуване на различни риалити и шоупрограми, сървайвъри и т.н., където индивидите и екипите се поставят умишлено в екстремни ситуации с цел отношенията да се изострят взаимно и да се компрометират индивидите и групите (екипите), което може да доведе до екстремни последици. Разбирането на екипната динамика не може да се сравнява с личното участие в груповите дейности, където от взаимното съгласие понякога зависи и животът на членовете на екипа. Поради организационната сложност и многобройните двигателни активности реализацията на дейностите в природата може да се разглежда от няколко аспекта. Един от начините е чрез ангажирането на човешки ресурси в процеса на приложение на различни дейности, които могат да се провеждат по различен начин (водолазна двойка, експедиция, лагер, оперативен екип и т.н.) (Милетич, 2018).

Социалният компонент е много значим, когато става дума за дейностите, за които са характерни престой и работа в естествена обстановка. Този факт е особено важен, когато дейностите имат състезателен характер и екипът работи с цел постигането на спортни резултати (Teuloret, al., 2008). Всеки член на екипа има специална задача по отношение на своята тясна специализация. Следователно всеки член от екипа представлява една брънка в сложната екипна верига. Трябва да имаме предвид факта, че при такива ситуации чувството на принадлежност към групата е особено важно.

В тази разработка се разглежда работата в екип като фактор на общия успех при реализиране на двигателни дейности в природата. **Целта** на изследването е да се представи класификация на ангажираните хора при реализация на двигателни дейности в природата, както и откриването на синергичния ефект на всеки човек като фактор на екипната работа.

За решаването на целта на изследването си поставихме следните **задачи**:

- Да се направи проучване на литературни източници по избраната тема.
- Да се представи класификация на ангажираните хора при реализация на организационни и двигателни дейности в природата.
- Да се открие синергичният ефект на всеки човек като фактор на екипната работа.

МЕТОДИКА

За осъществяване на целите на научната разработка са използвани методите проучване, събиране и анализиране. В резултат на литературното проучване първоначално бяха анализирани литературни източници по изследваната тема. Тяхното тълкуване, теоретичен анализ и синтез ни дадоха възможност за представяне на класификация на ангажираните хора при реализация на различни двигателни дейности в природата, както и откриването на синергичния ефект като важен фактор на екипната работа при провеждането на различни дейности в природата.

Обект на изследването е екипната работа при реализиране на различни двигателни дейности в природата.

Предмет на изследването е проблемът за откриването на синергичния ефект като фактор на екипната работа при дейностите в природата.

РЕЗУЛТАТИ

Когато разглеждаме ангажирането в групата за целите на представената работа може да направим разделение според сложността на ангажирането на различни екипи. Тази класификация е включва работа в: сложен оперативен екип от експедиции и лагери, специализирани групи, които са фокусирани върху пространствения и оперативния компонент, по-малки работни екипи, както и индивидуални дейности (Таблица 1).

Таблица 1. Разделение-класификация на ангажираните хора при реализация на организационни и двигателни дейности в природата

Работа в екип			Индивидуална работа
Сложни оперативни екипи	Специализирани групи	Малки работни екипи	Индивидуални дейности
<ul style="list-style-type: none"> • Експедиционен екип • Лагерен екип • ... 	<ul style="list-style-type: none"> • Екипаж • Тактическа група • Спасителна група • ... 	<ul style="list-style-type: none"> • Връзка • Двойка • Тандем • ... 	<ul style="list-style-type: none"> • Индивидуално изкачване • АТВ • Каяк • Ски-тур • ...

Откриването на синергичния ефект на всеки човек за себе си е един от много важните фактори на екипната работа. Човекът като социално същество преминава през различни етапи по времето на своето развитие по отношение на разбирането и практическото приложение на синергичния ефект (Таблица 2).

Таблица 2. Пътят на развитие на индивида към синергичен ефект

Степента на индивидуалното социално развитие в екипната динамика	Проявление
1	Индивидът е назначен (определен) да бъде член на екипа и да участва пасивно в него
2	Активно участие в екипа с нарастващ принос към синергичния ефект
3	Самостоятелно присъединяване към екипа – с пасивно и с активно участие
4	Инициативност при изграждането на екипа и участието
5	Формиране на екипа с възможно лидерство
6	Формиране на екипа с лидерство в съответствие с възможностите на членовете
7	Иновации при формиране на екипа и участие
8	Способност за динамично водене на екип с различни структури с пълно разбиране на междуличностните отношения
9	Всичко, казано по-горе, може да се постигне при строг военен режим (по системата наказание и награда), докато по-високото ниво на лидерство предполага чувство на задължение

ДИСКУСИЯ

Става ясно, че екипната работа при реализиране на различни дейности в природата е ключов фактор за ефективно реализиране на подходящи двигателни дейности. Представената класификация на ангажираните хора при реализация на организационни и двигателни дейности в природата представихме чрез работа в екип, която може да се изпълнява от страна на сложен оперативен екип, специализирани групи, малки работни екипи.

Сложни оперативни екипи

Експедициите и лагерите представляват организационно най-комплексният тип на пребиваване в природната обкръжаваща среда (Милетич, 2018). Тази комплексност се поражда от различни фактори: организация на пътуването, необходимост от логистика и ангажиране на множество хора. Установените организационни норми предполагат определена йерархия, която се идентифицира като система на военна организация. Управителят на лагера или ръководителят на експедицията е първият човек, който избира членовете на екипа: лекар, готвач, помощен работник, технически персонал и др. Поради това ръководителят е отговорен за отношенията в екипа и за общия му успех (Scott, 2014). Ръководителите често попадат в „капана“ да се опитват да държат всичко под контрол. По този начин те затрудняват управлението и изпълнението на всички други дейности. Изборът на екип и всичко, посочено по-горе в текста, служат за делегиране на задачи, но и на отговорности. Комуникацията е важен фактор в йерархичната система на функциониране на екипите както на вертикално, така и на хоризонтално ниво в двете посоки. Комуникацията трябва да бъде насочена към дейността, задачите, но и към личността, с липса на емоции и прилагане на специален психологически подход. Всеки ръководител (мениджър), независимо от нивото на лидерство, трябва да има предвид междуличностните отношения в екипа с цел оптималните комбинации. Само професионално координираните екипи гарантират успеха на такава работна общност. Тази задача е свързана с авторитета на управителя, тъй като преди всичко той е селекционер на работната група. Първата задача, която трябва да се реши, преди да започне работата в полеви условия, е подборът на подходяща работна ръка – човешки ресурси. Предишната практика показва, че трябва да се имат предвид редица фактори, които могат да нарушат баланса на екипния дух. Голямо влияние оказват ограниченото пространство, продължителността на престоя в специфичните условия, метеорологичните условия, непоносимостта, липсата на близост, изолацията. Нуждата от умереност един към друг е често срещан проблем за „алфа доминиране“ на членовете на екипа и други подобни. Същността на експедиционните и на оперативните екипи на лагера са съвместната работа и създаването на уникална

позитивна атмосфера извън работните задачи. Тези екипи са сърцето, т.е. факторът на успеха. Хората, които работят най-добре в екип (Koprivica, 2013) са важна част от екипа, който представлява едно цяло.

Специализирани групи

Тези групи са по-малки организационни части, които всъщност представляват един екипаж. Това е характерно за гребните дейности, например гребане с кану или рафтинг (Mitrović, Rajković, 2020), след това гребане в лодка и други средства, дейности на военни, полиция, спецслужби, както и приложни полски дейности, при които се използват специфичен подход и техники с цел решаване на определени тактически задачи.

Малки работни екипи

Тези екипи могат да се състоят от най-малко от двама или повече хора. Най-често става дума за екип от двама човека, но той може да бъде разширен според необходимостта до трима или по-много души. Ако направим подробен анализ на такава група, можем да стигнем до заключението, че такъв тип организация е насочен към безопасност. Безопасност при вертикално изкачване – изпълнява се последователно чрез изкачване и обезопасяване. Водолазна двойка при изпълнение на задача осигурява братско дишане или подаване на кислород в случай на непредвиден сценарий. Освен работните задачи в подготвителната фаза, тези екипи извършават взаимна проверка на оборудването.

Индивидуални дейности

Анализът на различните дейности в природата показва, че определен процент от двигателните дейности имат индивидуален характер. В тази статия ще бъдат споменати като противотеза на други посочени дейности. При по-задълбочено анализиране, въпреки че се разглеждат като индивидуални дейности, те често се провеждат в екип (офроуд колхозене, ски туризъм, каяк, и др.). Уникалната формула за провеждане на тези дейности може да се представи чрез организиране на турнета, при които индивидуалните дейности се реализират под формата на група. Организаторът на такива дейности представлява отговорно лице, което гарантира, че всеки човек изпълнява започнатата задача и по този начин трансформира индивидуалния успех в успех на всички участници в дейността.

Принадлежността към определен екип с достатъчно време, прекарано в специфичните условия на природната среда, които обикновено са извън зоната на комфорт, обикновено има положителен ефект върху всички членове на екипа (Nešić, Radenović, 2016). Положителният трансфер се извява с високи стойности на толерантност към неприятни състояния, различни хора и решаване на конкретни задачи. Ценен опит от специфична импровизация, която е стандартна в условията на живот сред природата, влияе значително на по-доброто сътрудничество във всекидневието (семейство, работна среда, приятели) (Radenović, 2014).

Трябва да се отбележи и другата страна на разглежданата проблематика, при която неприятните преживявания поради лошо управление често допринасят за влошаването на тези възприятия. Последниците от това могат да бъдат самота, нежелание за присъединяване към групата, изолация, пасивно участие и по-силно изразяване на интровертност до степен на съпротива, конфликт (Плут, Маринковић, 2004) и бунт в екипа.

Една от най-важните задачи при планирането на пребиваване и работа в природата е познаването на психосоциалните характеристики на всички членове на оперативния екип. Такива знания дават възможност на опитен организатор да действа успешно в полеви условия и да взема правилни решения. По този начин се оптимизира екипната работа и се дава възможност за ефективно функциониране на човешките ресурси.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Работата на хората в определен екип има голямо значение за ефективността и успеха на изпълнението на полевите задачи, като гарантира и безопасност при двигателните дейности. Освен безопасност, членовете на екипа трябва взаимно да поддържат положителната атмосфера и морала на оперативната група на високо ниво. Това е много важно и оказва значително влияние върху психическото състояние на всички индивиди. Особено важно е, ако това са задачи, които сами по себе си имат последствия за участниците – при спасителни операции на терен или при престой в най-трудните условия на околната среда като субполярни райони (Simons, 2007) или голяма надморска височина (Roganović, Savić, 2004), в т.нар. негостоприемна среда. Груповата работа е не само повърхностен социологически компонент, но е сложен процес на съзряване а личността чрез различни възложени роли (член на екипа, ръководител, организатор... дете, родител, роднина, спортист, съдия, делегат, треньор и т.н.) в различни екипи (семейство, фамилия, връзка, двойки, екипаж, спортен екип, съюз).

Различни хора през живота си достигат различни нива на разбиране на синергичния ефект и груповата работа. Ролята на екипната работа при реализирането на дейности в природата подпомага и обуславя тези процеси. Участието на индивида в различни видове роли и групи би било най-добре да започне от ранна детска възраст. Това съзряване би било най-добре да бъде в по-ранните периоди от живота. Груповата динамика във формалното образование, освен в определени специализирани ситуации, не е достатъчно проучена, като се има предвид, че всеки индивид през живота си участва в голям брой различни роли и става член на различни групи и екипи. Екипната динамика може да се изучава организирано от най-ранна детска възраст, например чрез участие в специално подбрани подвижни игри.

Екипната дисциплина се постига най-добре чрез участие в колкото се може повечето роли, изиграни в различни екипи. И тук се потвърждава установеното правило, че най-добрият път за развитие на бъдещия лидер-ръководител започва от най-ниското ниво в системата на организацията. С други думи, войникът трябва да се научи да слуша, преди да може да командва (Тсу, 2004).

ЛИТЕРАТУРА

Милетич, В. (2018). Методика на обучението по алпинизъм. Дисертация. Национална спортна академия „Васил Левски“, София. // Miletich, V. (2018). Metodika na obuchenieto po alpinizam. Natsionalna sportna akademiya "Vasil Levski", Sofiya.

Плут, Д., Маринковић, Љ. (2004). *Конфликти и штасањима*. Креативни центар, Београд. // Pluth, D., Marinkovizh, Lj. (2004). *Konflikti i shtanjima. Kreativni centar, Beograd.*

Тсу, С. (2004). *Умеће Ратовања*. Моно и Манјана, Нови Сад. // Tsu, S. (2004). *Umeche ratovanja. Mono i Manjana, Novi Sad.*

Кoprivica, V. (2013). *Osnove sportskog treninga*. SIA, Beograd.

Милетић, В. (2011). *IZLAZ, Iza otvorenih vrata*. SIA, Beograd.

Милетић, В., Рајковић, Џ. (2016). Faza kontrole u sistemu organizacije edukativnog kampa. *Prva međunarodna konferencija Sport, rekreacija i zdravlje. Zbornik radova* (182-189).

Митровић, Д., Рајковић, Џ. (2020). *Tehnika i metodika akademskog veslanja*. Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja Univerzitet u Beogradu, Beograd.

Нешић, М., Раденовић, С. (2016). *Životkroz sport*, Prosveta, Beograd.

Раденовић, С. (2014). *Sport idruštvo – Sociologija sa sociologijom sporta. Sociologija sporta*. Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja Univerziteta u Beogradu, Beograd.

Roganović, Z., Savić, M. (2004). *Medicinski problem na velikoj nadmorsko jvisini*. SIA, Beograd.

Scott, D. (2014). *Contemporary Leadership in Sport Organizations*. Human Kinetics, Champaign.

Simmons, D. (2007). *The Terror*. Little, Brown and Company, New York.

Taylor, T., Doherty, A., McGraw, P. (2008). *Managing People in Sport Organizations*. Elsevier, London.

Автор за кореспонденция:

Владимир Милетич

Факултет за спорт и физическо възпитание, Белград

E-mail: vladaprof@gmail.com